

595 000 tapte årsverk i 2008

Av: JORUNN FURUBERG OG TORBJØRN ÅRETHUN

SAMANDRAG

Ved utgangen av 2008 var det til saman om lag 595 000 årsverk, svarande til 18,6 prosent av folkemengda i yrkesaktiv alder, som gjekk tapt på grunn av dårleg helse eller arbeidsløyse. I 2007 var det tilsvarende talet om lag 570 000 årsverk, eller 18,3 prosent. Rekna i prosent av folkemengda i yrkesaktiv alder er 2007-talet det lågaste talet på tapte årsverk sidan 1999. Auken i talet på tapte årsverk det siste året skuldast først og fremst ein auke i arbeidsløysa mot slutten av 2008, men også auken i sjukefråværet og uføre bidrog til at fleire årsverk gjekk tapt.

I 2009 vil truleg talet på tapte årsverk auka. Samanlikna med 2008, har det til no i 2009 vore ein auke i talet på personar som er arbeidslause eller mottak dei trygdeytningane som vi har lagt til grunn i denne analysen.

INNLEIING

NAV produserer regelmessig statistikk over arbeidslause og mottakarar av uføretrygd, rehabiliteringspengar, sjukefråvær og personar med nedsett arbeidsevne.¹ Denne statistikken viser kor mange personar som til ei kvar tid er arbeidslause eller mottakarar av trygdeytningar, men gir oss ikkje noko bilete av kor mange årsverk som går tapt på grunn av dårleg helse og arbeidsløyse.

I offentlege utgreiingar og i nokre forskingsrapportar har summen av personar som mottak ulike stønader frå NAV vorte nytta som eit mål på urealisert innanlandsk arbeidskraftspotensiale, eller eit mål på kor mykje offentlege utgifter kunne vore redusert dersom alle desse var i arbeid. Sidan mange mottak meir enn ein type stønad til same tid, eller arbeider ved sida av ei gradert trygdeytning, vil summen av alle som er arbeidslause eller mottak ei trygdeytning ikkje gi eit rett bilete av kor mange årsverk som går tapt på grunn av dårleg helse og arbeidsløyse. Ved å summera alle mottakarar av ulike trygdeytningar, vil ein lett overvurdere talet på årsverk som går tapt. På den andre sida vil ein lett kunna underestimere talet på tapte årsverk dersom ein berre tel opp stønadmottakarar. Mange er heilt eller delvis arbeidslause utan at dei mottak stønader frå NAV. I denne analysen har vi prøvd å ta omsyn til desse faktorane så godt det let seg gjera ut i frå tilgjengeleg data-materiale. Vi har teke utgangspunkt i dei trygdeytningane og arbeidsmarknadsstatusane som er direkte knytt til dårleg helse eller mangel på ordinært arbeid.

I Arbeid og velferd nr 4/2007 (Kann og Årethun) blei det publisert ein artikkel med estimat på kor mange års-

verk som går tapt i den daglege produksjonen på grunn av dårleg helse og arbeidsløyse. Det blei presentert tal for perioden 1992 – 2006. Denne artikkelen er ei oppdatering av arbeidet, med tal også for 2007 og 2008.

UTVIKLINGA I TALET PÅ TAPTE ÅRSVERK 1992 - 2008

Figur 1 viser utviklinga i talet på tapte årsverk i perioden 1992 til 2008, totalt og etter stønadstype/arbeidsmarknadsstatus. Utviklinga i tapte årsverk i prosent av folkemengda i yrkesaktiv alder er vist i figur 2.

Frå 1992 til 1998 minka talet på tapte årsverk som følgje av dårleg helse eller arbeidsløyse, frå om lag 555 000 til 480 000, eller frå 19,8 prosent til 16,5 prosent av folkemengda i alderen 16- 66 år. Den viktigaste årsaka til dette er konjunkturoppgangen som starta i 1993 og som førte til færre tapte årsverk på grunn av arbeidsløyse. Frå 1998 auka igjen talet på tapte årsverk, og nådde ein topp i 2003 med 640 000, svarande til 21,4 prosent av folkemengda i yrkesaktiv alder. I denne perioden auka alle stønads- og arbeidssøkjargrupper. I perioden 2004 – 2007 gjekk talet på tapte årsverk ned. Dette skuldast i hovudsak ei tilstramming på arbeidsmarknaden med færre tapte årsverk blant heilt arbeidslause, delvis sysselsette og tiltaksdeltakarar. Omlegginga av regelverket for sjukepengar i 2004 førte også til ein kraftig nedgang i talet på tapte årsverk blant mottakarane av sjukepengar².

¹ Personar med nedsett arbeidsevne, tidlegare omtala som yrkesvalhemma, inkluderer personar som mottak attføringspengar.

² Ei meir utfylland utgreiing om utviklinga i tapte årsverk 1992 -2006 er å finna i Arbeid og velferd nr.4/2007: 580 000 tapte årsverk.

Data og analyse

Tala i denne artikkelen baserer seg på data over beholdninga av personar som ved utgangen av kvart av åra frå og med 1992 til og med 2008, har ein eller fleire av følgjande stønader/arbeidsmarknadsstatusar:

Varig uførepensjon, tidsavgrensa uførestønad, sjukefråvær, rehabiliteringspengar, nedsett arbeidsevne (yrkesvalhemma), heilt arbeidslaus (med og utan dagpengar), delvis arbeidslaus (med og utan dagpengar) eller deltakar på ordinære arbeidsmarknadstiltak.

Ved å kopla saman dette datamaterialet er det justert for at fleire av desse personane mottok meir enn ein stønad på eit og same tidspunkt. Det er til dømes ikkje uvanleg at ein person mottar delvis rehabiliteringspengar (til dømes 50 prosent) og delvis uførepensjon (til dømes 50 prosent) samstundes. Ved kopling mellom dei to aktuelle stønadsregistra, vil denne personen berre telja som eit tapt årsverk, og ikkje som to personar tapt, som ville vore tilfelle dersom ein ikkje kopla registra.

Det er heller ikkje uvanleg for ein stønadmottakar å ha ein gradert stønad, og mange arbeider noko ved sida av ein gradert stønad. Kor mykje ein stønadmottakar arbeider, er estimert på grunnlag av den såkalla graderingsandelen i saksbehandlingssystema for uføreytingar og rehabiliteringspengar. Når det gjelder estimat på kor mykje delvis arbeidslause og mottakarar av attføringspengar arbeider, er det brukt opplysningar frå meldekorta som viser arbeidstimar for delvis arbeidslause med dagpengar og for mottakarar av attføringspengar. Delvis arbeidslause utan dagpengar fører ikkje opp arbeidet på meldekortet, slik at det for denne gruppa er lagt til grunn at dei arbeider i gjennomsnitt like mykje som delvis arbeidslause med dagpengar.

Det er vidare lagt til grunn at alle som tek del i ordinære tiltak eller tiltak for personar med redusert arbeidsevne, og som mottok løn frå arbeidsgjevar eller individstønad frå NAV, gjer dette på heiltid.

Talet på årsverk med sjukepengar er estimert på bakgrunn av informasjon om:

- Talet på fråværsdagar blant arbeidstakarar som har hatt sjukefråvær på meir enn 16 dagar¹.
- Talet på fråværsdagar for sjølvstendig næringsdrivande og frilansarar som mottok refusjon frå folketrygda.

Dette vil seia at alt sjukefråvær, bortsett frå eigenmeldt sjukefråvær og sjukemeldingsperiodar under 16 dagar for arbeidstakarar, er inkludert.

På grunn av at det berre finst data for talet på sjukefråværsdagar tilbake til 2000, er talet på sjukefråværsdagar for åra 1992 – 1999 estimert ved å anta at forholdstalet mellom sjukefråværsdagar totalt og talet på sjukemeldingsdagar totalt er det same i den perioden som det var i gjennomsnitt for perioden 2000 – 2008.

Talet på tapte årsverk kjem fram ved å summera saman årsverk som ved utgangen av eit år anten mottok heilt eller delvis ein eller fleire av følgjande stønader:

Varig uførepensjon, tidsavgrensa uførestønad, rehabiliteringspengar, attføringspengar, sjukepengar og dagpengar eller var i ein av følgjande arbeidsmarknadsstatusar:

Heilt arbeidslaus utan dagpengar, delvis arbeidslaus utan dagpengar, person med nedsett arbeidsevne på arbeidsmarknadstiltak med løn frå arbeidsgjevar eller individstønad frå NAV eller deltakar på arbeidsmarknadstiltak for ordinære arbeidssøkjjarar.

Talet på tapte årsverk gir dermed ei uttrykk for talet på årsverk som går tapt i produksjonen av varer og tenester som følgje av arbeidsløyse eller helseproblem blant personar i arbeidsdyktig alder.

¹ Sjukefråvær som er kortare enn 16 dagar vert ikkje registrert hos NAV, då arbeidsgjevar betaler for dette fråværet. For personar som har sjukefråvær lengre enn 16 dagar blir alle fråværsdagane registrert hos NAV.

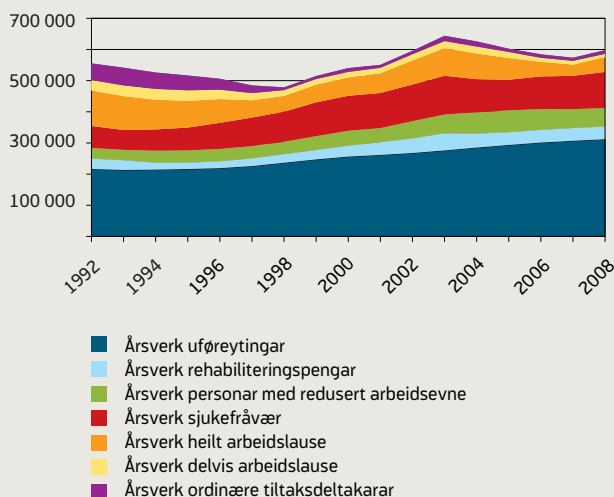
AUKE I TALET PÅ TAPTE ÅRSVERK I 2008

Ved utgangen av 2007 var det til saman om lag 570 000 tapte årsverk på grunn av dårleg helse eller arbeidsløyse, 10 000 færre tapte årsverk enn i 2006. Dette svarer til 18,3 prosent av folkemengda i yrkesaktiv alder, og er det lågaste talet på tapte årsverk sidan 1999 når vi reknar i prosent av folkemengda i yrkesaktiv alder. Nedgangen i talet på tapte årsverk i 2007 skuldast først og fremst ein sterk nedgang i arbeidsløysa, men også talet på årsverk tapt som følgje av redusert arbeidsevne minka i løpet av 2007.

Ved utgangen av 2008 var det om lag 595 000 tapte års-

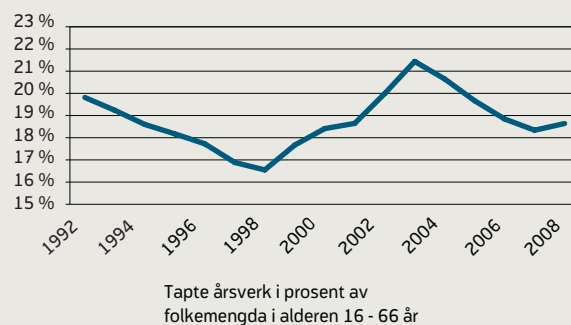
verk, eller 18,6 prosent av folkemengda i yrkesaktiv alder, ein auke på 25 000 tapte årsverk i høve til 2007. Auken frå 2007 skuldast først og fremst konjunkturedgangen som starta i 2008. Dette førte til ein sterk auke i talet på arbeidslause mot slutten av året. Også auken i sjukefråværet i 2008 bidrog til ein auke i talet på tapte årsverk.

Figur 1:
Estimat på tapte årsverk ved utgangen av året.
1992 - 2008.

KILDE: NAV

Figur 2:
Estimat på tapte årsverk i prosent av folke-
mengda i alderen 16 - 66 år ved utgangen av
året. 1992 - 2008.

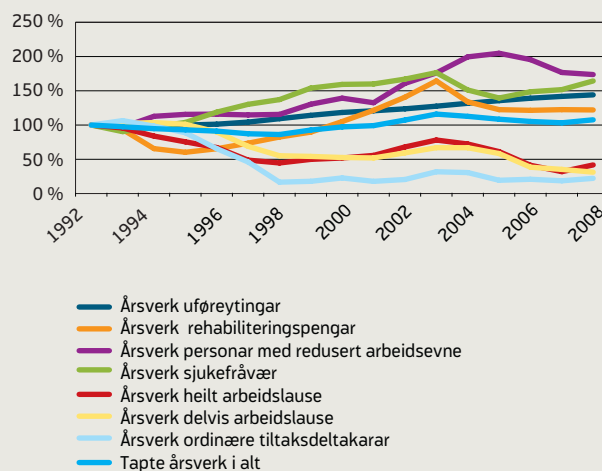
KILDE: NAV

UTVIKLINGA I TAPTE ÅRSVERK ETTER STØNADSTYPE/ ARBEIDSMARKNADSSTATUS

Figur 3 viser utviklinga i tapte årsverk innan dei ulike stønadsordningane/arbeidsmarknadsstatusane i perioden 1992 til 2008. Samla for heile perioden har det vore størst auke i talet på tapte årsverk som følgje av nedsett arbeidsevne. Frå 1992 til 2004 meir enn dobla dette talet seg. Etter 2004 har det vore ein nedgang i talet på tapte årsverk som følgje av nedsett arbeidsevne. Tapte årsverk som følgje av uføretrygd har auka jamt sidan midten av 90-talet. Frå midten av 90-talet og fram til 2003 auka også talet på tapte årsverk som følgje av sjukefråvær kraftig. Endra regelverk førte til ein nedgang i 2004 og 2005, men frå 2006 har talet på tapte årsverk på grunn av sjukefråvær igjen auka. Tapte årsverk blant personar som mottok rehabiliteringspengar vaks kraftig i perioden 1995 til 2003. I 2004 blei det gjennomført ei endring i regelverket for rehabilitering, noko som førte til ein nedgang i talet på tapte årsverk.

Talet på heilt eller delvis arbeidslause og talet på deltakarar i arbeidsmarknadstiltak varierer sterkt med konjunktursituasjonen. I 1988 kom norsk økonomi inn i den kraftigaste nedgangskonjunktura vi har opplevd sidan 2. verdskrigen. I 1992 var om lag 200 000 årsverk tapt som følgje av mangel på ordinært arbeid. Konjunkturane snudde i 1993, og figur 3 viser at talet på tapte årsverk som følgje av tilhøva på arbeidsmarknaden minka sterkt frå 1993 til 1998. Framover mot 2003 auka igjen talet på tapte

Figur 3:
Utviklinga i estimerte tapte årsverk ved utgan-
gen av året. Etter stønadstype/ arbeidsmar-
knadsstatus. 1992 - 2008. 1992 =100%.

KILDE: NAV

årsverk som følgje av mangel på ordinært arbeid. Oppgangskonjunktura dei påfølgjande åra førte til ein sterk reduksjon i dette talet, til i underkant av 60 000 i 2007. I 2008 snudde igjen konjunkturane, og talet på tapte årsverk som følgje av arbeidsløyse auka noko.

AUKE I TAPTE ÅRSVERK OGSÅ I 2009

Til no i 2009 viser statistikken ein auke i talet på personar som mottok uføreytingar og rehabiliteringspengar i høve

---

---

til 2008. Også sjukefråværet auka frå 1. kvartal 2008 til 1. kvartal 2009. Det har også vore ein auke i talet på personar med redusert arbeidsevne så langt i 2009, samstundes som nedgangskonjunkturen vi er inne i har ført til langt fleire heilt eller delvis arbeidslause og ein kraftig auke i talet på ordinære tiltaksdeltakarar. Ved utgangen av 2009 vil det difor venteleg vera ein auke i talet på tapte årsverk i høve til 2008.

REFERANSE:

Kann, Inger Cathrine/Årethun, Torbjørn (2007): "580 000 tapte årsverk". *Arbeid og velferd nr 4/2007*.